Q. D. B. V.

DISPUTATIO MEDICA

ſiſtens

ÆGRUM LABORANTEM VERTIGINE,

Quam

PRÆSIDE

VIRO

Nobiliſſimo, Excellentiſſimo atque Experientiſſimo

GEORGIO WOLFFGANGO WEDELIO,

Med. Doct. Theoret. Prof. Publ. Archiatro Duc. Saxonico, & S. R. I. Academ. Natur. Curioſ. Adjuncto,

Dn. Præceptore, Patrono, atque Studiorum ſuorum Promotore maximè colendo,

in Auditorio Medico

publicæ φιλιάτρων diſquiſitioni exponit

RESPONSURUS AUCTOR

CHRISTIANUS FRIDERICUS GERBERUS,

ZITTA LUSATUS.

Ad d. Maji. A. S. R. M DC LXXXII.

JENÆ,

Typis VIDUÆ SAMUELIS KREBSI.

I. N. J.

PROOEMIUM.

UT, juxta Poetam, omne animi vitium tantò conſpectius in ſe crimen habet, quantò major, qui peccat, habetur; ita non minus id de corporis malis verum eſt.

Linquemus aliis ſuas lites, an cordi, an cerebro principatus cedat, ſatis nobis fuerit, viſcus eſſe nobiliſſimum cerebrum, inſtar pretioſiſſimæ mercis pluribus integumentis tectum, ut eò minus externis pateret injuriis.

Nullum in toto corpore reperitur huic ſimile, vel majoribus pluribusve expoſitum morbis, adeò quoad omnes velut particulas diverſimoda ipſum vexant mala. Non cum corde ſolùm ſororiatur, & amicabili gaudet eoque continuo vinculo, nulla pars eſt, quæ non cum regiâ hâc microcoſmi communicet, quod ipſi malè eſt, vel ex ipſis pedibus non rarò adſcendente aurâ, turbante motores ſpiritus.

Hîc univerſalis ſenſus eſt omnium malorum, non mirum ergò & omnes partes viciſſim participare de malis ejusdem. Miſſis reliquis in circulari vertigine curandâ placuit exercere ingenium, quod ut proſperet divinum numen, rogamus.

Hiſtoria.

VIr XXX. annorum, habitûs corporis athletici, temperamenti ſanguineo-phlegmatici, cùm ante aliquot annos militiæ ſe nuncupaſſet, frigido cœlo, victui duriori, vini largiori potui & erroribus diætæ aliis adſvetus, cibis uſus leguminoſis, pinguibus, infumatis, cæpis, vigiliis totam ſæpè noctem tranſigens, corporis exercitiis equeſtribus & aliis deditus, motui magis quàm quieti indulgens, præcipuè verò tabaci fumo dies noctesq́ue trahens, poſtquam defluxione catarrhali ſat gravi in brachio dextro aliquandiu laboraſſet, citrà obſervatam diætam, vel adhibita medicamenta, à ſex menſibus hactenus ſentit quotidiè bis vel ter ex improviso rotari caput, inprimis manè jejuno corpore, cum tinnitu aurium, & quâdam quaſi ἐκλύσει, ut firmare ſe & niti brachiis in obvia cogatur, à cibo meliùs habet, caput debile eſt, edit & bibit, & cœtera ὀρθοϛάδιος eſt. Petit conſilium.

Ἐξήγησις.

AFfectum, cum quo æger noſter conflictatur, ex relatis circumſtantiis VERTIGINEM pronunciamus, quæ ad ſymptomata actionum læſarum à medicis refertur. Cùm autem actiones ſint triplices, earumq́ue læſio triplici modo fiat, in præſenti affectu actiones animales, quæ ſenſu & motu

motu abſolvuntur, affectæ, & hoc loco depravatæ ſunt, non quidem quoad judicium, attamen quoad receptionem, & per conſenſum; neque enim delirium adeſt, ſed ſaltim, ſalvâ rectè cogitandi & imaginandi, facultate, objecta per ſe immota rotari tamen & turbinari videntur.

Hinc VERTIGO Latinis dicitur à vertendo, quod ægri talismodi in gyrum ſeu orbem quaſi continuò, ſtante paroxyſmo, verti & circumgyrari ſibi videantur. Græcis eſt δῖνος, ἀπὸ τοῦ δινεῖσθαι, quod eſt circumagi ſeu rotari, quâ voculâ utitur *Galenus Comment. 4. in lib. de rat. vict. in morbis acutis, t. 42* dicens: ὅταν ἡ κεφαλὴ περιφέρεσθαι φαντάζηται, δῖνος ὀνομάζεται τὸ πάθος, *quando caput circumrotari videtur, vertigini huic affectui nomen eſt.* Alio nomine à Græcis vocatur ἴλιγγος, quod Latinis eſt vortex, ex εἱλέω verto ſeu volvo, quo termino utitur *Hippocrates 3. aph. 17.* cum addito ἐν τοῖς ὀφθαλμοῖς, ut & *23* & *31*. Eidem alibi, & *Galeno l. c.* dicitur σκοτώδης & σκοτόδινος, à voce σκότος, *tenebræ*, & hæc Latinis nominatur tenebricoſa, quando gradu aucto tenebras offundit. Germani exprimunt, der Schwindel/wenn alles mit einem umb den Kreiß gehet.

Quod ſi differentias affectus hujus luſtremus, eſt hæc ipſa in noſtro ægro vertigo *morboſa* & præternaturalis, contradiſtincta non morboſæ, quæ ab errore externo in rebus nonnaturalibus & ſimilibus, ut intuitu ab alto, tranſitu pontium, navigatione aut vectione in curru, ab ebrietate vel fumo tabaci, circumgyratione corporis aliisque proficiſcitur, etiam in aliàs ſanis. Vid. *Hildesheim. ſpicil. V. aff. cap. p. 447.* & *Williſ. in patholog. p. 356. 357.* Eſt affectus *primarius*, ſeu ſibi relictus, non comitatus, ut in lipothymiâ, apoplexiâ, & cæteris, à poſitivâ vel privativâ causâ hunc ſocium adſciſcentibus, aliàs viſitur.

Si quæratur ex nobis, utrum hæc ipſa ad ſimplicem, an tenebricoſam, an caducam ſit referenda; reſpondemus hæc ipſa epitheta non notare ſpecie diſtinctum morbum, ſed gradus, nil obſtare tamen, quin dicamus exprimere eadem genui-

nuinam formam ejusdem, & in quâvis vertigine morboſâ & perfectâ eademphænomena concedi poſſe.

Vti enim certum eſt in omni vertigine eſſe circumrotationem; ita quid aliud notat tenebricoſitas ſeu σκότωμα, quàm imminentem ἔκλυσιν; quid caducum, quàm metum ſublapsus, ſeu, ut cum *Helmontio* loquamur, ſenſum & motum ceſpitare, *l. retenta. p. m. 382?* Neque enim ὀρθοστάδοι æquè ſubſiſtere hinc in paroxyſmo poſſunt, ſed corpus totum motu tonico vacillat, ut deſidere, vel decumbere malint, vel cogantur; ipſius ægri noſtri exemplo.

His itaque præmiſſis ad accuratiorem affectûs præſentis evolutionem nobis pergendum eſt, quæ faciliùs fieri non poteſt, niſi accurato ſignorum examine. Eleganter ait *Seneca Epiſt. 57.* Omnia vitia in aperto leniora ſunt, morbi quoque tunc ad ſanitatem inclinant, cùm ex abdito erumpunt, atque vim ſuam proferunt. Hoſpitem hinc peregrinum adeſſe, probatur

(1) Ex ESSENTIALITER INHÆRENTIBUS, ſeu Pathognomonicis, quæ ſunt turbulentia capitis, & objectorum perſuaſa agitatio ac rotatio, bis vel ter de die recurrens, idq; citra ullam cauſam externam.

(2) Confirmant idem ESSENTIALITER CONSEQUENTIA, vulgato nomine, Symptomata varii generis. In *facultate animali*, caput eſt debile, motus eſt depravatus, inordinatus & involuntarius, infirmitas artuum, ut cùm firmiter æger ſe incedere credat, præter ſpem, niſi, quibus nitatur, obvia ſint, vacillet & cadat. In *naturali:* Appetitus quidem adeſt, ut edere & bibere poſſit, interim tamen ventriculus vitio ſuo non carere videtur, quia jejuno corpore malum ingraveſcit, ſatiato verò ventriculo æger ſe habet melius. In *vitali*, ἔκλυσις ſeu animi deliquium; in *qualitatibus mutatis* tinnitus aurium.

(3) CAUSÆ prægreſſæ non ſunt infirmiores, ut calculum addant. Errores enim enormes in rebus ſex nonnaturalibus, aliaque, poſtea pluribus enarranda, occaſionem malo abundè dederunt.

(4) Non

(4) Non diſſentit SIMILITUDO, ſiquidem, factâ collatione cum aliis, ſimili ſymptomatum ſyndrome affectos à prudentibus Medicis pro vertiginoſis haberi conſtat.

SUBJECTUM PRINCIPALE eſt cerebrum, adæquatum eſt totum caput. Non attinet hîc quærere, an in anticâ vel poſticâ parte præcipua ſedes vertiginis ponenda ſit, licet *Willis. Anat. cerebri p. 106.* Subjectum adæquatum ponat corpora calloſa & ſtriata cerebri, tanquam ſedem phantaſiæ & ſenſus communis; cum ex circumſtantiis facilè conſtet, totum cerebrum ſentire hoc malum, quousque nimirum ipſorum ſpirituum animalium patet dominium.

Afficitur partim quatenus eſt pars ſimilaris, ſpirituum & lymphæ juſtâ temperie gaudens; partim quatenus eſt diſſimilaris, poris ſuis ritè conformatum pro ſpirituum itu & reditu citato, ordinato & directo. Pati verò cerebrum actiones animales læſæ in ſenſu & motu patefaciunt; in ſenſu quidem, læsâ, quamvis citra delirium & per conſenſum, phantaſiâ; in motu verò, metus ſublapſûs in terram; quæ cum non poſſint fieri ſine ſpiritibus animalibus affectis, hos verò diſpenſet officina eorum genuina, cerebrum, facilè patet, illud affectum eſſe ſtatuendum. Et quidem non remotè, quoad hunc actum, ſed proximè. Non ſcilicet fingunt hæc ſibi oculi, non in bulbo viſivo rotantur ſolùm vitiosè, ſed intimius in ipsâ cerebri camerâ turbantur ſpiritus, cum & in cœcis certo experimento vertigo accidiſſe obſervata ſit. Oculi igitur, non niſi remotè & adæquatè afficiuntur.

Cum verò dupliciter pars aliqua afficiatur, vel per eſſentiam, vel per conſenſum; in noſtro ægro maximam mali partem hærere quoad focum ſuum in infimo ventre certum eſt, præcipuè cum à poſitivâ magis quàm privativâ causâ eveniat hæc ſpirituum turbatio.

CAUSA IMMEDIATA eſt ſpirituum animalium motus indirectus & confuſus. Spiritus hi ſunt ex vitalibus per alcoholiſationem in glandulis cerebri parati & elaborati, ſenſum & motum per totum corpus abſolvunt, ideoque maxi-

mè mobiles & agiles ſunt, ut in inſtanti quaſi lucidæ inſtar flammæ nervos irradient & ad motum perficiendum diſponant, tantâ celeritate, ut in momento maxima eorundem copia partem ſenſilem vel mobilem intret, eamque repleat. Ut verò radii hi lucidi gaudent quidem centro ſuo, &, ad inſtar ſolis vel lunæ radiorum, evoluti in lineâ rectâ huc illuc deſtinati feruntur; ita quando rectitudo hæc tollitur, quando non æqualiter influunt, ſed rotantur quaſi & nutant, præſtò eſt vertigo. Iſta cum eveniant in ſtatu naturali, haud erit grave eruere, cur in præſenti ægro tàm perverſus ſpirituum animalium motus animadvertatur. Spirituum enim œconomia turbata hoſpitem peregrinum amplecti non valet, ſed omnibus viribus, ut repellatur, laborat, hinc ſpirituum confuſio, inordinatio & depravatio oritur.

CAUSA MEDIATA PROXIMIOR, quoad *eſſentiam*, accuſanda maximè eſt vaporoſa, humori tamen vitioſo tanquam mineræ tribuenda. Cumque duplex ſtatuatur vapor, tenuis & halituoſa præ craſsâ magis in noſtro peccat ægro exhalatio. Hinc cum aura ſpiritalis in τάξει ſuâ erat retinenda, ut ordinario modo in nervos influeret, eosque irradiaret, ſicque tota humana conſervaretur machina; En, ex improviſo vapor quidam heterogeneus malignus particulas has maximè agiles inficit, & charactere peregrino maculat, unde, licet archéo hanc inconvenientiam renuente, ſtatim ordine dejiciuntur, ſicque confuſi ſpiritus motum perverſum planeque p. n. ſubeunt. Ut radii lucidi, directè cœteroqui lati, fumo ſeſe attollente diſturbantur, ut nutent, & undulando ſaltim objecta feriant; ita ſpiritus, lymphâ halituosâ vecti, abripiuntur ex ordine & ſurſum quaſi lati retrò adacti gyrantur in orbem. Peccant igitur ſpiritus ipſi non in quanto, ſed in quali.

Ex Chimicis principiis accuſari poteſt mercurius reſolutus, qui hoc loco inflat & turbat œconomiam regiminis ſanctioris. *Sylviani* vaporibus impuris ex efferveſcentiâ bilis & ſucci pancreatici vitiosâ affectum adſcribunt. Juxta

Helmontium particulæ ſanguinis & ſpirituum improportionatæ, & in gas vitioſum reſolutæ, inculpandæ, unde virus rotans exurgit, ex mucilagine putridâ in amarorem pronâ in ventriculo conceptum. Tacemus, ex *Harveji* hypotheſibus, circulationis ſanguinis inordinationem.

Quoad *modum eſſendi* vapores hi, &, in quibus locum ſuum agnoſcunt, humores peccant *quantitate*, obruendo & turbando ſpiritus; *qualitate*, agili, volatili, mobili, calidâ; & *motu*, generationis & locali.

Generata fuit *extra locum affectum*, in infimo ventre, à primæ culinæ quisquiliis; ventriculo, inteſtinis, hypochondriis, quæ partis *mandantis* vicem ſuſtinent, ut *recipientis* debilius cerebrum, De viis verò & modo communionis non una autorum mens eſt. Liceat nobis utrumque conſenſum conjungere, poſitivum & privativum, hunc per nervos & poros, illum per arterias latum ſtatuendo. In ventriculo materia acris, acida, viſcida, bilioſa manè jejuno ſtomacho, cùm non ſuppetat, in quod agat, reſoluta parietes & inprimis orificium ventriculi ſuperius nerveum vellicat, moleſtaque ſenſatione afficit, quæ cum nervis ſexti paris communicata inſigniter moleſta eſt, ſpiritus turbat, atque in ſtatum depravatum conjicit. Satiato verò ventriculo, ubi fermentum vitiatum invenit, quod jugo ſuo ſubmittat, affectus ceſſat & æger ſe meliùs habere incipit. Latitantes enim ſine dubio reliquiæ quædam ciborum in ventriculo non penitùs ſubactæ, & forſan, ſi probè omnia ſuccedant, ad fermenti propagationem deſtinatæ, accumulatæ vitioſe rarefiunt, & ſic in formâ vaporum caput replent, & ſpiritibus moleſtam inducunt turbationem. Patet hoc in iis, juxta *Helmont.* qui heſternâ crapulâ onerati, manè, vacuo cibis ſtomacho, vertigines patiuntur. Vid. *Tr. Pylorus Rector. p. 142, 23.* Taliſmodi verò rarefactio excitari & produci poteſt, à calore debili cruditates pituitoſas & viſcidas ſubigere neſciente, unde in ſuccum & ſanguinem converti non poſſunt, ſed vitioſè rarefiunt & attenuantur. Nullum verò de hâc minerâ latitante dubium eſt, cùm

errores diætæ, quos ſub cauſis non-naturalibus perſtringemus, clarius id patefaciant.

Pertinet huc *G. Hornii* hypotheſis, qui à pyloro patente, & ſordes ex inteſtinis attrahente vaporem illum arceſſit. *Arc. Moſ. p. m. 170.* Ut verò triſtis hæc ſenſatio ſufficere poteſt aliquandò & leviori malo, ita ipſe ille vapor peregrinus, heterogeneus, malignus, vitio ventriculi vel viſcerum in abdominis cavitate contentorum genitus, quam *Williſius* materiam irritativam vel in ſplene, vel pancreate aut inteſtinis commotam, dicit, per arterias carotidas elevatus, ſpiritibus animalibus mixtus meritò accuſatur.

Dicta confirmat *Galenus l. 4. de rat. vict. acutor. t. 42.* ubi materiam vaporoſam vertiginis cauſam ſtatuens: Vertigo fit, *ait*, ob flatuoſi ſpiritus inordinatam motionem, qui vel in capite localem habet generationem, vel ſursùm ex infernis fertur partibus. Contrariam verò ſententiam fovet, vaporesque damnat *Williſius*, aſſerens, in jejunantibus vertiginem fieri, quod fibræ & filamenta nervoſa ſucco nutritio, quo irrigari amant, deſtituta, corrugari & ſpasmos leniores inire ſoleant, ſicque non vapor aut exhalatio vitioſa, ſed fibrarum ſpaſmodicus motus accuſandus ſit, quod tamen ſi univerſaliter accipiatur, experimentis minus reſpondet.

Ex Causis mediatis remotioribus naturalibus primo loco eminet Temperamentum, quod in ægro noſtro eſt ſanguineo-phlegmaticum. Arguit hoc particulas ſulphureas, oleoſas, balſamicas à lymphâ aliquo modo ſubjugari, adeoque faciliùs accidere poſſe, ut ſerum characterem peregrinum induat. Inde non tantùm, caloris reſpectiva debilitas ſi accedat, vapores & exhalationes vitioſæ noxiæque caput petentes generari queunt, qui œconomiam ſpirituum animalium afficiant & extra ordinem vertant, ſed ad catarrhos quoque, uti in ægro noſtro conſpicere licet, diſponitur corpus magis.

Habitus corporis quoque notandus, qui in ægro noſtro obſervatur athleticus; licet verò ejusmodi ſtatus

pro

pro bono, communi vulgi conſenſu, æſtimetur, divinus tamen ſenex *1. aph.3.* eundem rectè σφαλερὸν, lubricum & periculi plenum judicat, ideò quoque ἐυεξία hæc ægri noſtri in deterius ruere cogitur, cùm facilè calidum ab humido eo caſu obruatur, hocque in excrementitium degeneret.

Nec ÆTAS abludit, media licet & viribus ſatis pollens. Neque enim ſenibus, elogio *3. Aph.31*, tam propria eſt vertigo, ut aliæ ætates excludantur; Quin & puerili quandoque moleſtus eſt, uti *Binningerus* ſortem in filiâ decenni, *Cent.1. Obſ.58.* & *DD. Præſes* in puero xij annorum notavit.

NONNATURALES CAUSÆ, quæ in noſtri affectûs declaratione ſuum ἐπιβάλλον μέρος maximè adjecére, exactiùs jam examinari merentur.

AER frigidus, cui ſe expoſuit æger, corpori maximè infeſtus, & utplurimùm morbi hujus ferax eſt, quod *Hippocrates 3. aph. 17.* de ſtatu auſtrino vertigines producente confirmat, & *ibid. aph. 23.* ſcribit, hyeme vertigines frequentiores eſſe, hinc rectè *Celſus* frigus omni ratione vitandum eſſe, monet. Cùm enim per externam ambientem cœli inclementiam tota craſis corporis noſtri alteretur, partes nervoſæ à frigore non vindicatæ lædantur, quod comprobat *Hipp. 5. aph. 17.* & *20.* à frigore nervorum diſtenſiones derivans; humoresque ſeroſi & pituitoſi coacerventur, haud difficilè ſeri corruptelam & vaporum exortum, propter calorem obtuſum & debilitatum, ex eo quoque deducere poſſumus; quò & facit ſubita mutatio, è loco calido in frigidum corpus transferendo.

CIBUS & POTUS, quo multis modis deliquit, mali quoque non minimus autor extitit. Nam victum amplexus eſt duriorem, concoctu difficilem & non εὔπεπτον & εὔχυμον, ſed δύσπεπτον, ſiquidem cibi leguminoſi, ut ſunt lentes, piſa, & oleracea maximè flatulenta habentur, ut *venerandus Senex lib. de rat. vict. in morb. acut. c. 59. t. 8.* teſtatur, ὄσπρια, ait, πάντα φυσώδεα, καὶ ὠμὰ, καὶ ἑφθὰ, καὶ πεφρυγμένα, καὶ βεβρεγμένα,

καὶ χλωρά. *Leguminoſa omnia flatulenta ſunt, & cruda & elixa, & frixa. tùm etiam macerata, tùm viridia.* Cepas exacuere humores, piſces induratos obſtructionibus viſcerum & lentori ſanguinis velificari, diætâ omnem cacochymiam maximè invitaſſe, ex recenſitis ſatis claret. Pinguia, quibus delectatus eſt æger, largiùs ſumpta, ventriculum quoque ſubvertunt & nauſeam pariunt, hinc debilitato ventriculo variæ ſubſecutæ ſunt inſolentiæ, quæ jam damnum parant non exiguum. Hinc & *Hippocrat. de affectionibus c.49.t.8.* pinguia humiditatem & pituitam excitare aſſerit. Cibi quoque huc faciunt infumati, quibus liberiùs uſus eſt, ſicque ventriculum debilitavit, qui hæc neſciens concoquere, officio ſuo legitimè fungi non potuit, obortæ igitur cruditates in ventriculo, formâ vaporosâ caput replere, & præſentem affectum inducere potuerunt.

Accedit his vini & tabaci uſus immoderatus, quæ quantū ad vaporoſitatem & turbandos ſpiritus conferant, ex ebrietate & uſu tabaci in inſuetis ſatis patet. Utraque ſulphur vaporoſum in lympham & ſpiritus derivant, unde particulæ ſanguinis efferæ & indomitæ redditæ, in cerebro ſpiritibus animalibus incongruè & improportionatè occurſantes, eos huc illucque à ſolitis ituum redituumq; tractibus abigunt, adeoque in vortices & gyros agunt. Vid. *Willis. in patholog. p. 355. 356.* Utraque etiam cerebrum lædunt, neque enim in adſuetis exceſſum omnem eſſe innoxium ſatis demonſtrat, quod non ſtatim æquè vertigo ſubſequatur, ſufficit vehiculum ſpirituum lympham conſpurcari, detrahi, & ineptam ſenſim reddi texturæ ſpirituum. Hinc non immeritò *Helmont. cap. 9. de Lithiaſi p. 62.* nimium tabaci uſum apoplexiæ dare initia, ſentit, & *p. 63. l. c.* in tabaco venenum inebriativum eſſe credit. *Petr. Borellus Cent. 4. Obſ. 31.* venenati quid tabaco ineſſe exindè evincere conatur, quod obſervaverit muſcas utplurimum in officinis juxta tabacum mortuas.

MOTUS, quem æger crebriùs inſtituit, non ultimum meretur locum, cùm notiſſimum ſit, motum & quietem proportionata corpus ſanum ſervare, alterum verò excedentē ad

ſtatum

ſt atum p. n. diſponere. Hinc cum ſine dubio exercitia mox poſtpaſtum ſæpè inſtituerit, chylus nondum elaboratus & crudior motu vehementi & ſpiritibus concitatis ἀθρόως καὶ βιαίως in vaſa coactus eſt, undè non mirum particulas illas ſylveſtres & crudiores poſteà adſcendere, & ad cerebrum delatas maximum faceſſere negotium. Tacemus lympham à motu nimio plus juſto rarefieri, exacui, pulſum reddi frequentiorem, vires poſterni, ſpiritus animales laſſari & imminui, quæ ſingula ſuo modo & ad vertiginem producendam faciunt.

Nec indictæ abibunt VIGILIÆ, quæ continuâ agitatione primò laſſant, hinc & turbant ſpiritus; unde non habuit quietem ſibi debitam corpus, non robur expetitum ventriculus, evocato ad laborantis cerebri ſubſidium igne, non humectans refrigerium, ſomnum, cerebrum & ſpiritus animales. Quieto corpore animus tantò fortius motus eſt, aſt hoc ipſo motu plus ſæpe laſſantur ſpiritus, quàm ullo alio corporeo. Hinc concinnè *Gliſſonius*, de *Rhachitide* agens, immoderatæ, *inquit*, vigiliæ non modò alimentorum coctionem impediunt, aſt inſuper acrimoniam quandam ſanguini inurunt, & inſitorum ſpirituum defectum invehunt.

Si PRÆTERNATURALES cauſas luſtremus, nec illæ defuêre. Defluxio ſanè catarrhalis ſat gravis in dextro brachio, aliquandiu ægrum quæ afflixit, lymphæ inordinatæ characterem præ ſe fert, indicio manifeſto, & alibi eandem ςάσιν meditari & vitioſè degere poſſe. Imò recurſus non rarò obſervatus noxius, ſi ad cerebrum v. g. magis, quàm ad exteriora redundet. Suo relinquimus jam loco, annon æger ab inſultibus epilepticis primis ætatis annis *diſpoſitionem* ad vertiginem reportaverit. Eſſe verò affectus hos cognatos admodum tum utriusque collatio clarum reddit, tum id loquuntur obſervationes practicorum, ut etiam, ſi color in vertigine viridis vel purpureus oculis obverſetur, epilepſiam imminere magis ſcribant.

Addi non minus poteſt latens affectûs hypochondriaci

ac ſcorbuti genius. Non hic ſemper hypochondria quatit, non infimo ventre ſolùm notas ſui pingit, non pedibus vel gingivis affricat unicè vitium; ſæpe & ſublimes affectat ſedes, relictis minorum gentium diis, in cerebro virulentiam ſuam expandit, ſpiritibusque & in vertigine imperare ſatagit.

Quid mirum igitur, ſi ex hâc copiâ variarum cauſarum diverſa etiam ſint ſecuta ſymptomata, quæ ſub ſignorum notâ ex hiſtoriâ patent, & quorum jam ratio reddenda venit?

(1) *Objecta agitari & rotari videntur*, ob motorem peregrinum, halitus vitioſos, cum ſpiritibus remixtum, unde dum per poros nervulorum hinc inde ſenſum diſpenſare ſatagunt, ipſi nutant, vacillant, & quaſi prætervecti in ſeipſos rotantur, unde & ſæpe tenebræ obveniunt oculis. Rotatio ergò hæc capitis oritur à ſpirituum animalium ἀταξίᾳ & motu tumultuoſo, à vapore tenui & momento reſolubili orto, qui ſpiritibus immixtus, horſum vorſum volvendo illos, repræſentat animæ objectorum quieſcentium ſpecies mobiles.

(2) *Matutino tempore, jejuno corpore, præcipuè paroxyſmum experitur*, quod digeſtione peractâ non demulceantur amplius ſuavibus roribus ciborum, & vacuo ventriculo exacuentur magis humores lymphatici ſalini.

(3) *Tinnitus aurium* fit à vaporibus tympanum intus ferientibus.

(4) *ἔκλυσις adeſt*, ob ſpirituum diſtributionem læſam, & circulationem ſanguinis quodammodò inhibitam.

(5) *Firmare ſe & brachiis niti cogitur in obvia*, ob imperium motûs labefactatum, quandoquidem & portitores ſpiritus non animant ſatis muſculos, & præcipuè vix iis fidit archeus, qui in regia tumultus excitant, & rectoris vice fungi volunt.

(6) *Caput eſt debile, & turbulentum*, ob gravatos ſpiritus, moleculis impuris implicatos & vitioſè rarefactos.

Quid igitur de ſtatu ægri noſtri dicendum ſit, qualeque ferendum prognoſticon, ex præcedentibus penſitatis concludendum. Et primò quidem EVENTUS ſeu SALUTIS

&

& MORTIS reſpectu. Quanquàm affectus præſens non vilipendendus nec negligendus ſit, cùm ex variis medicorum obſervationibus pateat, ſæpiùs vertiginem, levem ſaltem reputatam in principio, prodromum fuiſſe tùm apoplexiæ, tùm epilepſiæ, tùm alius ſubitanei affectus, ut refert *Galenus 4. aph. 17. & 23.* unde & *Platerus* hinc ſcribit, ſe obſervaſſe mercatorem vertiginoſum tandem caro periiſſe. Attamen indemnem pronunciamus, nec ſiniſtrum ſed exoptatum nacturum exitum. Productior mora, ex negligentiâ ægri oriunda magis, quàm vi morbi, unde qui ſuccisus in radice non fuit, ſuccrevit. Affectus non eſſentialis ſed ſympathicus ex infimo ventre cerebrum quatit; cœtera rectè habent. Paroxyſmis interpolatur, unde ad inſtar aliorum ſimilium inducias naturæ concedit. Per ſe non necat, nec metus eſt, (modò æger obſecundaverit, nec diutius protelet eundem ulteriori negligentiâ, vel diætæ erroribus, quibus hactenus uſus eſt,) gravioris mali hunc eſſe prodromum.

TEMPUS EVENTUS quod concernit, cum morbus ſit chronicus, non adeò citò finitum iri perſuadere poteſt, quod cauſæ morbificæ inſigni charactere cerebrum & maſſam ſanguineam infecerint, quod jam ſatis diu duraverit, quod cerebrum ſit debilius, ferè adſuetum, adeoque labes eſſentialis propemodum affricata: ſpondemus tamen durationem non adeò longo tempore, modò, quod diximus, æger obtemperaverit, & diætâ mutatâ in obſequium conſentiat debitum, quod & ætas ſit vegeta, & natura ſatis robuſta.

MODUM EVENTUS ſalutiferum aſſerimus, ablatione & diſſipatione cauſæ morbificæ per medicamenta debita, roboratis contra ea ſpiritibus, & viſceribus mineram hanc excludentibus correctis.

Omnibus igitur remotis ambagibus accingimur ad CURATIONEM, cùm non conſultum ſit affectui huic ulteriorem radices agendi copiam permittere, ne poſtmodum ordinaria eludat reſpuatque remedia. Utemur hanc in rem genuinâ morborum panaceâ, MEDENDI METHODO, quam

tres indicationes abſolvunt. CURATORIA morbum ipſum in actum deductum, inprimis in paroxyſmo, attendit diſſipando & roborando. PRÆSERVATORIA cauſam ipſius & radicem per evacuantia & alterantia corrigendam ſuadet, ut focus earundem penitùs extinguatur & removeatur, ne ingruat, nec datâ quâdam occaſione malum recrudeſcat, & inopinatò recidivet. VITALIS ſolicita eſt de virium animalium reſtauratione, & naturalium conſervatione.

His indicatis è triplici fonte ſatisfieri poteſt, CHIRURGICO, PHARMACEUTICO & DIÆTETICO, depromendo ex ſingulis præſidia, huic malo & huic ſubjecto apta.

Ex CHIRURGIA præſidia petentibus primo ſtatim loco VENÆ SECTIO, ceu univerſale remedium, ſe offert. Hæc an ægro noſtro conveniat quæſiti, putamus, unà cum aliis eandem locum habere omninò, ut ſanguis vaporibus repletus ex parte auferatur, ut halituoſitas & rarefiendi facilitas tollatur, ut motus ad cerebrum major arceatur. Viſi ſunt vertiginoſi hæmorrhagiâ ex naribus vel hæmorrhoidibus factâ curati, conſentit ægri robur, ætas & alia. Secari hanc in rem poteſt pollicaris vena in dextro pede, vel cephalica in ejusdem lateris manu, ſanguine ad ℥ij. vel iij. emittendo.

ARTERIOTOMIA non opus erit, poterit tamen in auris alterutrius lobo occurrens ramulus quicunque ſanguineus incidi, & ſi malum cedere renuat, vena quoque frontalis hinc ſecari.

CUCURBITULÆ, V. S. vicariæ, in ejus locum adſciſci poſſunt, tum *humidæ*, applicandæ ſcapulis, & brachiis, tum *ſiccæ*, dorſo adhibendæ & nuchæ.

Nec VESICATORIO ſua laus deerit, ut revellatur ſerum peccans halituoſius, ſi pone aurem utramque ex cantharidum ordinario magmate, vel emplaſtro veſicatorio fiat juſta applicatio. Succeſſu temporis commodè geſtabitur pro re natâ FONTICULUS, ſeu dextro brachio inuſtus,

ſeu

ſeu in ipſius cervicis centro. Experiri etiam poteſt pro lubitu ab artemiſiæ lanugine filamentoſâ, moxæ nomine hactenus decantatâ, auxilium, factâ circa nucham applicatione decenti.

FRICTIONES quoque inſigniter proderunt pro revulſione in partibus inferioribus, pro diſcuſſione verò in capite. Videndum tamen, ne quid nimis, ne hoc ipſo humores magis ad caput alliciantur. Succedanea his eſt pectinatio, quæ nec ipſa ſuo carebit uſu.

EX PHARMACIA plurima nobis petenda erunt præſidia, quæ in hoc affectu utramque paginam abſolvere valent. Hinc, ut ex ſingulis loculis, quæ proficere queant, ſeligamus, mutuabimur primò LENIENTIA ἐκκοπρωτικά. Ita enim promovebitur ſcybalorum & flatuum craſſiorum ex primis viis exitus, nec ipſorum remorâ chymus inquinabitur, facili ad caput redundante noxâ.

℞. *Tᵣæ ♂tis laxativ.* ℥ij. D. in vitr. S. öffn- und Lind- Tinctur.

℞. MP. *♀ear Schröder. marocoſtin. Minder.* a. ℈j.
Tᵣæ *♀ri* par. M. F. l. a. pil. minores pro quatuor circiter doſibus dandæ. S. Lindpillen.

℞. *pil. ♂lium lenitiv.* ʒj. D. in pyx. S. Lindpillen / Doſ. n. xij. xv. ſemel vel bis in hebdomade.

PRÆPARANTIA, tanquam alterantia generalia, his ſubjungimus, quibus & humores vitioſos corrigere licebit, & ad exitum diſponere ſegregandos.

℞. *hepat. rubr. Dreſd. rad. ari ppt.* a. ʒß.
elæoſacch. aniſ. ℈ß. M. D. in ch. S. Digeſtivpulver auff dreymahl.

℞. *M. S. antiſc. eſſent. fumar. ♂ liqu.* a. ʒj.
arcan. ♀ ℈j. M. in vitro. S. Digeſtiveſſentz.

℞. Tᵣæ ♂ *volat.* ʒij. D. in vitro. S. Haupt- und Miltz- Tinctur.

℞. Tᵣæ ♂ *c. arc.* ♀. ʒij. S. öffnende Tinctur.

Fluxilibus humoribus redditis, & viis expeditis, ſequun-

quuntur EVACUANTIA, tum *ἄνω*, quod biliosa amurca facilè ſic educatur, unde & *Cous* vertiginem inter indicantia vomitum refert *4 aph. 17* quo vectè commodè excutietur malum, præcipuè cum nullum ſe offerat prohibẽs, vel pulmonum debilitas phthiſica, vel alia; tum *κάτω*, ut, ſaburrâ cacochymicâ eductâ, tum primæ culinæ reſplendeat purius focus, tum maſſa ſanguinea dephlegmata ſpirituum fabricæ, ut prius, vacet, nec hi tàm facilè undecunque turbentur.

℞. M℞ ♀*rear.* gr. x. ♀ *emet.* gr. iij.
elix. purg. parùm. M. F. pilulæ vij. D. in pyx. S. Magenpillen.

℞. M℞ *de hierâ cum agarico* ℈ß. *ſcammon. roſat.* gr. vij.
♀ *emet.* gr. j. ☍ *calam. aromat.* g. ij. F. l. a. pilulæ.
S. Purgierpillen.

Pilulæ ſcilicet cùm diutiùs in ventriculi cavitate remorentur, faciliùs ac feliciùs materiam peccantem educere poſſunt.

℞. *pulv. laxat. veget.* ℈j. *reſ. gialap.* gr. iv.
cinnab. nat. gr. v. M. S. Purgierpulver auf einmal.

℞. *rad. gialap. reſinoſ.* ℈j. *ſcammon.* ♁*rat.* gr. v.
♁*ii diaph. non edulc.* gr. vj. M. S. ut ſuprà.

℞. *rad. cichor. pæon. acetoſ.* a. ℥ij.
fol. meliſſ. ſalv. beton. a. mß.
fl. anth. lil. conv. a. pij. *ſpic. Ind.* ℈iß.
ſen. Alex. ſ. ſ. ℥ß. *rhab. Al. mechoac.* a. ℥j.
coſti ver. caryoph. arom. a. ℈j. *cryſt.* ♀ ℈iv. Conc. cont. D. in ſind. rubr. & chart. S. Species zum Larier-Wein.

CLYSTERES quoque, ubi inteſtina ſcybalis induratis conſtipata & materiâ lentâ, viſcidâ, pituitoſâ referta ſunt, adhiberi poſſunt, ut eorum beneficio emolliantur & ad exitum cogantur, viſcoſa enim & indurata recrementa vix meliùs quàm clyſteribus removeri poſſunt.

℞. *herb. 5. emoll.* a. mj. *marrub. beton.* a. mß.
agar. trochiſc. in petiâ ligat. ℥ij.

ſem.

ſem. fœni gr. lini an. ℥iij. *aniſ.* ʒj.
Coqu. in ſ. q. ▽ font. In Colat. ℔j. diſſolv.
elect. bened. laxat. ℥ß. *mellis anthoſ.* ℥iij. M. F. Clyſter.

Diaphoretica tum abſorbendo, tum reſolvendo & fluxiles reddendo humores, maximo cum emolumento quoque in uſum trahi poſſunt, idque tantò magis, quod ſeroſi halituoſi humores in corpore abundent, & *στάσιν* in brachio moliti ſint, neglectius tractati. Divertent & diſſipabunt commodè per poros cutis, itaque liberius præſtabunt caput.

℞. ♁ *diaphor.* ℈ß. *bezoard.* ☽*is* g. vj.
cinnab. ♁*ii* g. iv. M. F. pulv. D. in ch. S. Schwitz-Pulver auf einmal.

℞. Tᴿæ *bezoard. volat.* ʒij. ~ Ol. *ceph.* ℈iß. M. S. Schwitz-Tinctur.

℞. ▽ *bardan. comp. card. bened. ſamb.* a. ℥j.
miſtur. ſimpl. cephal. ʒj. *extr. doron.* ℈ß.
ſir. acetoſ. citr. q. ſ. M. F. Hauſtus. S. Schwitz-Tränckkein.

Diuretica inſigniter aperiendo inſigne quoque momentum curationi addent; ita enim venarum amurca magis abſtergetur, ita hypochondria magis libera ſuo fungentur in ſubditis viſceribus officio illibata.

℞. *arcan. dupl. M.* ℈ij. *magiſt. oc.* ♋. ℈j.
⊖ *vol. ſucc.* gr. vj. M. D. in ch. S. Treib- und öffnend Saltz.

℞. Tᴿæ *ſilic. Glauber.* ʒij. D. in vitr. S. öffnende Tinctur.

℞. Tᴿæ ♀ *compoſ. eſſent. ſuccin. alcal.* a. ʒj. S. u. ſ.

Alterantia & confortantia ſequuntur, ut robur capiti ſuum redeat, & cauſa morbifica omnis conticeſcat, tum internè in uſum vocanda, tum externè.

℞. *ſpecif. cephal. Quercet.* vel *Mich.* ʒj.
ſmaragd. ppt. ſaphir. ppt. a. ℈ß.
ungul. alc. ppt. ℈j. M. D. pro 5. Doſ. S. Stärckendes Pulver.

℞. *pulv. cephal. March.* ℨj. *cinnab. nat.* ℨß.
ſpec. de hyac. ℈j. M. D. in ch. S. u. ſ.

℞. *mag. corall. perlar. ritè ppt.* a. ℈j.
fl. cinnab. nat. ℨj. M. D. in ch. S. u. ſ.

℞. *rad. doron. ppt.* ℨj. *ſtercor. pavon. ppt.* ℈ij.
ſem. coriandr. ppt. ℨß. *fol. helleb. nigr.* ℨiß.
cubeb. ſuccin. alb. corallior. ppt. a. gr. xv.
☍ ſalv. macis a. gtt. ij. *ſacch. perlat.* ad p. o. M. F. pulv.
D. in ſcat. S. Stärckpulver.

℞. *pulv. abſorb.* ℨj. *fragm. lap. 5. pret.* a. ℈. v.
viſc. colurn. ppt. ℈j. *cinnab.* ♁. gr. xv. M. D. in ch.
S. u. ſ.

℞. *ſpec. diambr.* ℨj. *fecul. pæon. cran. hum. ppt.* a. ℈ß.
☍ *majoran.* gtt. ij. M. D. pro 4. Doſ.

℞. *eſſ. ſuccin. lign. aloes, caſtor.* a. ℨj.
☍ *cinnam.* gtt. ij. M. D. 30. gtt.

℞. ▽ *pæon. fl. til. ceraſ. nigr.* a. ℥j. *lavend. c. v. epilept. Lang.* a. ℥ß.
~ ceph. ⊕*l.* ℞*æ fl. pæon.* a. ℨj. *ſirup. de beton.* q. ſ.
D. in fict. S. Stärcktränckleín.

℞. *~ lil. convall.* ℨj. ⊕*li cephal.* ✳*ci* ☐*ſi* a. ℨß. M D.
30. gtt.

℞. *elix. cephal. Mich.* ℨij. D. in vitr. S. Hauptelixier.

℞. *eſſent.* ♂ *balſam. ſuccin.* a. ℨj. *~* ⊕*l. ceph.* ℈j. M. in vitr.
S. Haupt-Tinctur.

℞. *extr. ladan. ſpecif. cephal.* a. ℨj.
☍ *ſpic.* gtt. j. M. F. l. a. pilulæ, inaur. D. in pyx.
S. Hauptpillen.

EXTERNA etiam non temnenda, balſama, cucuphæ, odoramenta, & ſimilia topica.

℞. *eſſ. fl. lavendul.* ℨij. *roriſmar.* ℨj.
~ rut. eſſentif. ℈ij. M. D. in vitro. S. Hauptmixtur.

℞. *fol. roſmar. majoran. puleg. ſerpill.*
baſil. polii mont. meliſſ. origan. a. ℨj.
flor. anth. lil. conv. ſtoech. Arab. roſar. a. ℨß.

rad.

rad. cyper. rotund. irid. Fl. ſuccin.
olìban. lign. rhod. a. ℈iv. *ambr. moſch.* a. gr. iv.
Inciſ. & contuſ. M. c. interpaſſ. ex ſindone rubr.
F. Cucuplia.

℞. ℴℴ *nuciſt. expreſſ.* ʒß. *rutæ, majoran.*
ſalv. puleg. ſpic. lign. rhod. ſuccin. a. gtt. iv.
balſ. Peruv. ℈ß. M. F. l. a. balſamum, illinendum bregmati & temporibus.

Reſtat DIÆTA, non minus in hoc affectu, ac ex pharmaciâ vel chirurgiâ curatio, neceſſaria, quæ triplex eſt: naturalis, vitalis & animalis.

In NATURALI CIBOS vitet δυσπέπτους & ventriculo ingratos, eligat verò concoctu faciles & εὐχύμους, qui corpori apti ſunt bonum conferre ſuccum, particulas habent γλισχρὰς, alibiles, dulces & nutritioni aptas. Exulet crapula, & errores diætæ abſint, vitentur omnia cruditates cauſantia. Monitum *Hippocrat l. de vet. Medic. c.19.t.27.* amplectatur, prandeat, imò jentaculum ſumat, ut ventriculus habeat quod agat, nec moleſtia percipiatur. POTUS ſit cereviſia probè defecata, nec recens, nec vetuſta nimis. Vinum bibatur parcius & ὀλιγοφόρον. Vinum enim particulas turgidas & efferveſcere aptas reddit, quæ halituoſitate ſuâ ſpiritus extra ordinem movendo vertiginem facilè accerſunt. Tabaco planè valedicat, ne fumo ejuſmodi virulento amplius hauſto ſpiritibus motum peregrinum inducat.

In VITALI, AER ſit lucidus & temperatus, ad calidum & ſiccum maximè vergens. Frigidum, auſtrinum, pluvioſum, nocturnum, utpote craſſiorem & impuriorem, fugiat quantum poſſibile, & corpus muniat, ne recrudeſcat exindè malum, cùm teſte *Coo 3. aph. 23,* frigus morbum præſentem inducere poſſit.

In ANIMALI, potiùs QUIETI, quàm MOTUI nimio indulgeat, ne tamen & exindè ſequatur incommodum, quietem & motum alternando obſervare fas erit.

SOMNO corpus, quantum decet, reficiat, & ſit modus in vigiliis & ſomno, ne nimio hoc ſpiritus reddantur torpidiores, nec illâ magis citentur in motum & efferi fiant; lucubrationes & nocturnas vigilias non neceſſarias evitare ſemper ſtudeat.

EXCRETORUM nullus reticeatur defectus, ne obſtructionibus præſentibus per conſenſum reliquæ corporis partes afficiantur, & malum regreſſum moliatur, hinc curâ adhibitâ interdum lenientia propinare præſtabit. VENUS, quia caput debilitat, ſit rarior. Quibus ritè obſervatis exoptatum ſperamus finem.

SOLI DEO GLORIA.

Non unquàm vertigo tuis felicibus auſis
Illaque nec ſtudiis irrequieta fuit.
Edocet hoc clarum, quod de Vertigine, ſcriptum.
Hoc Tua clareſcit nomine fama tuo.

Laudabilibus conatibus Præeximii Dn. GERBERI adplaudit

RUD. WILH. Krauß / D. Prof. P.

Quod

QUod vortex in aquis, hominis
vertigo vocatur,
tramite cum recto non fluit
unda ſuo.
Vortice ſubmergi facile eſt, vertigine
tolli,
quando, quod ſignat prodromus,
omen adeſt.
Tu placidum reddens laticem, decur-
rat ut æquus,
nec lapſum incutiat, laude decente
micas.

Gratulab. ſcribeb.

PRÆSES.

NOn obſtat *vertigo* tibi, qui mente laboras
intrepidâ ſtudium continuare tuum.
Quid cauſæ ergò, quod indagas *vertiginis*
ortum?
unde tibi docto docta cathedra patet?
Tendis, ut hæcce probent omnes conamina docta,
ut videant, humeri quid valuêre tui.

Gra-

Gratulor & voveo, Deus auſus hoſce ſecundet,
ac dignus ſtudiis indè reſurgat honos!

Singularis benevolentiæ causâ Nobil. Dn. Reſpondenti, Medicinæ Studioſo perinduſtrio, Amico dilectiſſimo hæc ſcrib.

Auguſtinus Henr. Faſchius, D.
Prof. Publ.

MIratur ſtudium Gerberi noſtra Salana;
Ingenium ex ſcripto patria clara videt.
Illa ipſi tribuat mox præmia digna laborum;
Hujus amor multas conferat æquus opes.

Hiſce Nobiliſſ. atque præſtantiſſimo Dn. Reſpondenti, Fautori atque Amico ſuo honoratiſſimo de egregio eruditionis ſpecimine animitus gratulatur

Joh. Adrianus Slevogtius, D.

F I N I S.